

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา
เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
หมากเฒ่าสกลนคร
ทะเบียนเลขที่ สช 58100069

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมากเฒ่าสกลนคร คำขอเลขที่ 49100029
ทะเบียนเลขที่ สช 58100069 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 3 พฤศจิกายน 2549

ประกาศ ณ วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2558

(นางมาลี โชคล้ำเลิศ)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

หมากเฒ่าสกลนคร

- (1) เลขที่คำขอ 49100029 ทะเบียนเลขที่ สข 58100069
- (2) วันที่ยื่นคำขอ 3 พฤศจิกายน 2549 วันที่ขึ้นทะเบียน 3 พฤศจิกายน 2549
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน จังหวัดสกลนคร
ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดสกลนคร ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง
จังหวัดสกลนคร 47000
- (4) รายการสินค้า หมากเฒ่า

(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

หมากเฒ่าสกลนคร (Sakon Nakhon Mak Mao Berry) หมายถึง ผลหมากเฒ่าหลวงที่มีผลกลม เนื้อผลน้ำน้ำ เปลือกบาง เมื่อสุกมีรสชาติหวาน เปรี้ยวฝาดหรือขม มีกลิ่นหอมผลไม้เฉพาะตัว ซึ่งปลูกในเขตพื้นที่ของจังหวัดสกลนคร

ลักษณะของสินค้า

(1) พันธุ์หมากเฒ่า : หมากเฒ่าหลวง

(2) ลักษณะทางกายภาพ

- รูปทรง ทรงผลกลม มีขนาดเล็กและเป็นพวง ลักษณะช่อด้ายช่อผลพริกไทย มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางผลไม่น้อยกว่า 0.5 เซนติเมตร
- เปลือกผิว เปลือกบาง ผลอ่อนมีสีเขียว แล้วพัฒนาเป็นสีขาว หรือเหลือง หรือชมพู ผลห่ามสีแดง ผลสุกสีม่วงเข้ม
- เนื้อ เนื้อผลน้ำน้ำ
- รสชาติ ผลอ่อนรสชาติฝาดหรือขม ผลห่ามมีรสชาติเปรี้ยวหรือเปรี้ยวฝาด ผลสุกมีรสชาติหวาน เปรี้ยว ฝาด หรือขมมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ค่าความหวานไม่น้อยกว่า 12 บริกซ์

กระบวนการผลิต

การปลูก

(1) การเตรียมดินที่เหมาะสม คือ ดินร่วนปนลูกรังที่ระบายน้ำได้ดี หรือดินที่ปรับสภาพให้มีความอุดมสมบูรณ์

(2) ระยะปลูกหมากเฒ่า คือ ระยะห่างระหว่างต้น 8 เมตร ระหว่างแถว 8 เมตร ขุดหลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 50 เซนติเมตรหรือตามความเหมาะสมของพื้นที่ ผสมใส่ปุ๋ยอินทรีย์รองก้นหลุมตามความเหมาะสม

(3) นำกิ่งพันธุ์หมากเม่าที่แข็งแรงลงปลูกในหลุม ใช้ไม้ปักหลักยึดให้แน่นกดดินให้แน่น ไม่ควรนำวัสดุใบไม้แห้งหรือเศษพืชมาคลุมรอบโคนต้นเพราะจะเป็นที่อาศัยของหนอนและแมลง รดน้ำให้ชุ่มวันเว้นวัน

(4) การปลูกพืชแซมในระยะแรกจะให้ผลดี เพราะหมากเม่าที่ปลูกโดยมีร่มเงาจะเจริญเติบโตดีกว่าหมากเม่าที่ปลูกกลางแจ้ง ดังนั้นการปลูกกระยะห่างเช่น 8 x 8 เมตร โดยมีพืชแซมในช่วงแรก เช่น กกล้วย จะช่วยในเรื่องของการรักษาความชื้นได้

(5) ข้อแนะนำในการดูแลต้นหมากเม่า คือ ควรพรวนดินและตายหญ้าบริเวณรอบโคนต้นให้สะอาดอยู่เสมอ

การเก็บเกี่ยว

(1) ระยะเก็บเกี่ยวผลผลิตที่เหมาะสม คือ หลังหมากเม่าออกดอก 4 – 5 เดือน โดยสังเกตสี ผลหมากเม่าในช่อมีผลสุกดำตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

(2) วิธีการเก็บ ใช้มือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมเด็ดช่อผล เพื่อป้องกันผลร่วงเสียหายลงพื้น และใส่ในภาชนะที่สะอาด มีวัสดุรองกันช้ำ เก็บในร่ม ไม่ให้เปียกน้ำ

การบรรจุหีบห่อ

(1) รายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ ให้ใช้คำว่า “หมากเม่าสกลนคร” และ/หรือ “Sakon Nakhon Mak Mao Berry” และ/หรือ “Mak Mao SakonNakhon”

(2) ในกรณีเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากหมากเม่าสกลนคร ให้ระบุรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ว่า ผลิตโดยมีหมากเม่าสกลนคร และ/หรือ “Sakon Nakhon Mak Mao Berry” และ/หรือ “Mak Mao Sakon Nakhon”

(3) ให้ระบุชื่อ ที่อยู่ ผู้ผลิต/จำหน่าย วันเดือนปีที่ผลิต และ/หรือ วันเดือนปีที่หมดอายุ

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศา 45 ลิปดา ถึง 18 องศา 15 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 103 องศา 15 ลิปดา ถึง 104 องศา 30 ลิปดาตะวันออก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง ที่ราบลุ่มลอนคลื่นไม่สม่ำเสมอ สันสูงกวาระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 172 เมตร ทางตอนใต้มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีทิวเขาภูพานทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดสกลนคร มีสภาพภูมิอากาศเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ฤดูฝนระหว่างเดือนมิถุนายนถึงตุลาคม ฝนตกชุกประมาณเดือนกันยายน และฤดูหนาวระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ อากาศเย็นสบายอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 26.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยฤดูร้อนประมาณ 37.9 องศาเซลเซียสปริมาณน้ำฝนของจังหวัดสกลนครเฉลี่ยประมาณ 1,722.9 มม. เริ่มมีฝนตกตั้งแต่เดือนมีนาคม

หมากเม่าเป็นผลไม้ที่มีวงจรในการผลิตผลที่ไปเกี่ยวโยงกับวงจรสุริยะปฏิบัติโดยตรง โดยดอกหมากเม่าจะเริ่มบานเพื่อรับการผสมเกสรในเดือนเมษายน เป็นช่วงที่แสงสว่างจากดวงอาทิตย์ร้อนแรงตรงศีรษะตลอดทั้งวัน หมากเม่าจะเริ่มติดผลอ่อนในเดือนพฤษภาคม โลกจะเคลื่อนไปทำมุมตั้งฉาก 90 องศากับดวงอาทิตย์ ในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร หลังจากนั้นเป็นต้นไปต้นหมากเม่าก็จะได้รับแสงแดด เพื่อสังเคราะห์แสงเป็นเวลากลางวันยาวขึ้นเรื่อยๆ และจะมีวันที่ได้รับแสงแดดยาวนานที่สุดถึง 13 ชั่วโมงในช่วงเดือนมิถุนายน

ผลหมากเม่าก็จะเจริญเติบโตผลเป็นสีเขียว เนื่องมาจากได้รับสารอาหารจาก ดันหมากเม่าที่เร่งผลิตในช่วง ตอนกลางวันที่มีแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ ผลหมากเม่าจะเริ่มแก่เปลี่ยนจากผลสีเขียวเป็นผลสีแดงในเดือน กรกฎาคม โลกจะเคลื่อนไปทำมุมตั้งฉาก 90 องศากับดวงอาทิตย์ในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนครอีกครั้ง ในช่วง เดือนสิงหาคม ผลหมากเม่าก็จะเริ่มสุกเป็นผลสีดำนในเดือนสิงหาคมนี้ และเวลากลางวันกับกลางคืนจะเท่ากัน เวลาจำนวน 12 ชั่วโมงอีกครั้งในช่วงกันยายน ซึ่งเป็นช่วงจังหวะที่ผลหมากเม่าสุกพร้อมเก็บเกี่ยว จากปัจจัย ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวของจังหวัดสกลนคร ส่งผลให้หมากเม่าที่เกิดขึ้นในจังหวัดสกลนครเป็นหมากเม่าที่มี คุณภาพ และถือเป็นหมากเม่าที่ดีในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมา

หมากเม่า มะเม่าหรือเม่า มีปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยอยุธยาตอนปลายใน วรรณคดีเรื่อง กาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร (เจ้าฟ้ากุ้ง) เป็นพรรณไม้ป่าที่ขึ้นอยู่ บริเวณเทือกเขาแถบพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ในจังหวัดสกลนคร มีการค้นพบต้นหมากเม่าที่มีอายุเก่าแก่มากกว่า 200 ปี มีการบริโภคมานาน ส่วนใหญ่จะบริโภคผลสด หรือผสมอาหารเพื่อให้รสเปรี้ยว หมากเม่าเป็นไม้ผลท้องถิ่นของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือพบมากบริเวณเทือกเขาภูพานและในจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแหล่งความหลากหลาย ทางพันธุกรรมของต้นหมากเม่าดั้งเดิม เป็นเวลาเกินกว่า 100 ปี ที่บรรพชนบนเทือกเขาภูพานแห่งนี้ได้ใช้ ชีวิตอยู่กับการหาของป่าล่าสัตว์ ซึ่งต้องเดินเท้าในระยะทางไกล จึงต้องพักอาศัยอยู่ในป่าคราวละหลาย ๆ วัน นอกจากเสบียงอาหารที่ต้องเตรียมไปแล้ว ยังมีสิ่งสำคัญอีกชนิดหนึ่งนั่นคือ “น้ำหมากเม่า” ซึ่งได้จากการนำ ผลหมากเม่าสุกมาบดด้วยมือแล้วกรองเอาแต่น้ำใส่ภาชนะติดตัวไปเพราะใช้เป็นยาแก้ร้อนในถอนพิษไข้

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตหมากเม่าสกลนคร ครอบคลุมพื้นที่ของจังหวัดสกลนคร รายละเอียดตามแผนที่

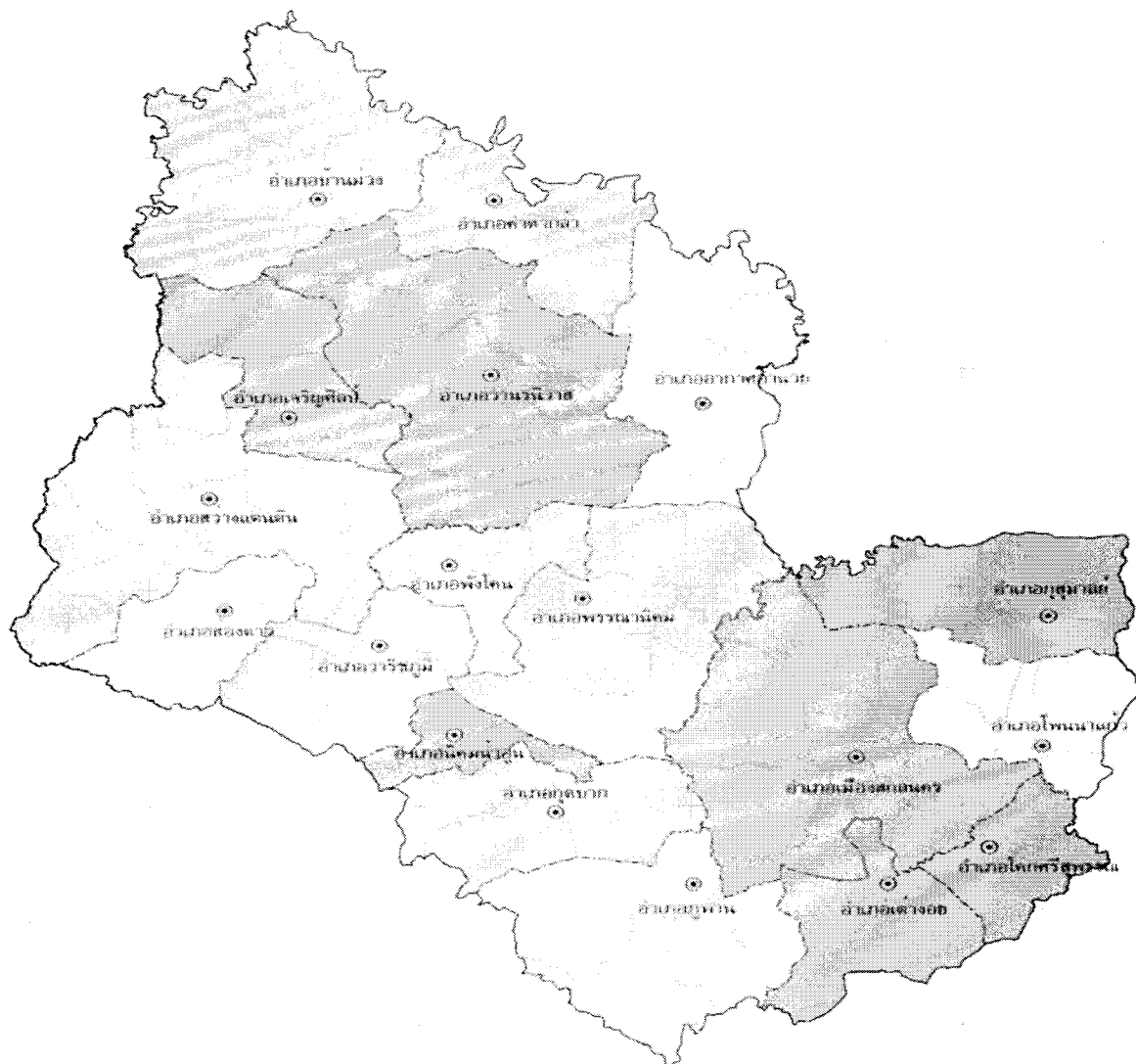
(8) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิต และระดับจังหวัด
- (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมากเม่าสกลนคร
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หมากเม่า สกลนคร

(9) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) หมากเม่าสกลนครจะต้องมีการผลิตในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร ตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกปลูกหมากเม่า สกลนคร รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ หมากเม่าสกลนคร

ขอบเขตพื้นที่ผลิตหมากเม่าสกลนคร ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสกลนคร